

Twintig jaar na de val van de Muur

De herdenking van de val van de Berlijnse Muur bij de VRT 9.11

Over heel de wereld zal begin november aandacht worden besteed aan de twintigste verjaardag van de val van de Berlijnse Muur. Ook de VRT blikt terug op die spannende en historische periode en op de verstrekkende gevolgen van de val van de Muur.

Toen de communistische partijbonds Günter Schabowski op 9 november 1989 tijdens een routineuze persconferentie aankondigde dat de grensovergangen in de Muur “nu meteen” zouden worden geopend, ontketende dat een reeks gebeurtenissen die voor één keer probleemloos historisch kunnen worden genoemd. Duizenden Oost-Berlijners trokken naar het kapitalistische West-Berlijn en vergaapten zich aan luxe en overvloed. Binnen de kortste keren kwam het communistische regime in de DDR ten val, gevolgd door de regimes in onder meer Tsjechoslovakije en Roemenië, tot er eind 1989 geen satellietstaten van de Sovjet-Unie meer waren in Europa. Tot ieders verrassing werd Duitsland in 1990 al herenigd, en nog een jaar later viel het Sovjetrijk uiteen. De Koude Oorlog was voorbij.

Op 9 november 2009 is het precies twintig jaar geleden dat de Berlijnse Muur viel. Naar aanleiding van die verjaardag blikt de VRT op radio, televisie en internet uitgebreid terug op de val van de Muur en de verregaande gevolgen ervan. Een chronologisch overzicht:

zaterdag 24 oktober

één

18.10 u. Reis langs het IJzeren Gordijn op Eén (2/4)

Erika Van Tielen reist voor *Vlaanderen vakantieland* vijf weken kriskras langs de voormalige grens tussen Oost- en West-Duitsland. In *Grenzeloos*, zoals de reportagereeks heet, beperkt ze zich niet tot Berlijn, maar verkent ze de sporen van de grens en bezoekt ze plaatsen waar je voor 1989 niet of alleen met bijzondere toestemming kon komen. Ondanks het optimisme stelt ze vast dat het IJzeren Gordijn vaak een litteken blijft. Niet alles is vergeven en vergeten, niet alles is veranderd. Erika reist van de DDR naar de BRD en van mens naar mens. Ze zoekt uit wat er nog overblijft van die ooit zo gigantische constructie, wat er in de plaats is gekomen en wat er in de omgeving te beleven valt.

Grenzeloos is geen historische studie, maar een persoonlijk reisverhaal met grote en kleine verhalen uit het recente verleden en met aandacht voor alles wat een reis boeiend kan maken. Op zaterdag 17 oktober ontdekte Erika alvast het naaktstrand in Priwall – waar het IJzeren Gordijn in Duitsland begint – de voormalige Hanzestad Lübeck en het grenslandmuseum in Schlagsdorf. In de volgende aflevering zet ze haar tocht verder.

Deel 2: meren in Ratzeburg en de groene band langs de Elbe

De streek rond Ratzeburg telt enkele prachtige meren. Erika waagt zich aan een roeitochtje in het gezelschap van Florian, een Olympische roeier. In wat ooit de sperzone was, bevindt zich nu vooral veel groen. Met Michael Cramer,

Europees parlamentslid voor de Duitse groenen en het brein achter de Iron Curtain Trail gaat Erika fietsen langs de Elbe. De route leidt helemaal van het begin naar het einde van het vroegere Ijzeren Gordijn en loopt dwars door de ongerepte natuur. In totaal telt ze ruim 7.500 kilometer.

Maandag 26 oktober

11.00 u. **Mezzo in Berlijn**

VRT-correspondente Nicky Aerts woont in Berlijn. Voor *Mezzo* gaat ze op zoek naar de Muur. Waar heeft hij gestaan, wat blijft er vandaag van over en hoe is het om nu in Berlijn te wonen, zonder Muur? Een speurtocht van Checkpoint Charlie en het Mauermuseum tot de East Side Gallery en het Mauerpark, **van 26 tot 30 oktober** in *Mezzo* op Radio 1.

Mezzo geeft in die week ook vijf citytrips naar Berlijn weg. Elke dag tussen 11 en 13 uur zit er een tip in het programma. Wie ze aan elkaar kan breien en bovendien het juiste antwoord geeft op de ultieme quizvraag op vrijdag 30 oktober, maakt kans op een reis naar Berlijn. Als toemaatje loodst VRT-correspondente Nicky Aerts de winnaars naar een hotspot in de bruisende stad.

20.00 u. **Exit Berlijn (1/3)**

Exit zoekt de muzikale ziel van Berlijn. Vandaag de dag huist die in de vele bunkers die tijdens de Tweede Wereldoorlog in de stad werden gegraven. Ze zijn het walhalla van de technoscene geworden.

Het Ballroomquartet neemt in de stad zijn nieuwe cd op en daarnaast bezoekt Nicky Aerts ook de legendarische Hansa Studios waarin David Bowie, Lou Reed, Iggy Pop, Nick Cave en vele anderen hun artistieke hoogtepunten hebben beleefd. *Berlin rocks!*

Donderdag 29 oktober

20.00 u. **Exit Berlijn (2/3)**

Exit zoekt de muzikale ziel van Berlijn. Vandaag de dag huist die in de vele bunkers die tijdens de Tweede Wereldoorlog in de stad werden gegraven. Ze zijn het walhalla van de technoscene geworden.

Het Ballroomquartet neemt in de stad zijn nieuwe cd op en daarnaast bezoekt Nicky Aerts ook de legendarische Hansa Studios waarin David Bowie, Lou Reed, Iggy Pop, Nick Cave en vele anderen hun artistieke hoogtepunten hebben beleefd. *Berlin rocks!*

Canvas+ duikt in het archief van VRT Nieuws

Naar aanleiding van de twintigste verjaardag van de val van de Berlijnse muur, dook Canvas+ in het rijke archief van VRT Nieuws. De reportages zijn uitstekend gemaakte tijdsdocumenten, die vandaag nog even boeiend zijn als toen. (zie ook 1 en 8 november)

20.35 u. Het gescheurde gordijn (Canvas +)

Reportage van Stefan Blommaert uit 1990 over de gebeurtenissen in het wonderjaar 1989, een scharniermoment in de wereldgeschiedenis.

In 1989 kwam een definitief einde aan de Koude Oorlog, de scheiding tussen West en Oost die na de Tweede Wereldoorlog was ontstaan. De hervormingen van Sovjetpresident Gorbatsjov deden de communistische regimes in Oost-Europa wankelen en ze vielen dat jaar als dominostenen: Polen, Hongarije, Tsjechoslovakije, Bulgarije, de DDR en helemaal op het einde van 1989 nog, in een bloedige revolutie, Roemenië. In amper één jaar was het IJzeren Gordijn helemaal ontmanteld.

Zaterdag 31 oktober

18.10 u. Reis langs het IJzeren Gordijn in Vlaanderen vakantieland (3/5)

één

Erika Van Tielen reist voor *Vlaanderen vakantieland* vijf weken kriskras langs de voormalige grens tussen Oost- en West-Duitsland. In *Grenzeloos*, zoals de reportagereeks heet, beperkt ze zich niet tot Berlijn, maar verkent ze de sporen van de grens en bezoekt ze plaatsen waar je voor 1989 niet of alleen met bijzondere toestemming kon komen.

Deel 3: vakwerkhuisen in Salzwedel en een grenscontrole in Marienborn

Wie de vroegere grens tussen Oost en West volgt, rijdt ook een stuk langs de zogenaamde Deutsche Fachwerkstrasse, een route die een aantal steden en dorpen verbindt die nagenoeg volledig bestaan uit prachtige vakwerkhuisjes. Erika Van Tielen maakt kennis met een jonge timmerman in Salzwedel en proeft van de traditionele baumkuchen. Maar de herinnering aan het IJzeren Gordijn is nooit veraf. In Marienborn, vroeger de grootste Duitse grensovergang, ondervindt Erika aan den lijve het een grenscontrole destijds in zijn werk ging.

Zondag 1 november

20.00 u. Exit Berlijn (3/3)

Exit zoekt de muzikale ziel van Berlijn. Vandaag de dag huist die in de vele bunkers die tijdens de Tweede Wereldoorlog in de stad werden gegraven. Ze zijn het walhalla van de technoscene geworden.

Het Ballroomquartet neemt in de stad zijn nieuwe cd op en daarnaast bezoekt Nicky Aerts ook de legendarische Hansa Studios waarin David Bowie, Lou Reed, Iggy Pop, Nick Cave en vele anderen hun artistieke hoogtepunten hebben beleefd. *Berlin rocks!*

21.00 u. Door de Muur (Canvas+)

Reportage uit het *Panorama*-archief (1989)

Onmiddellijk na de val van de Muur op 9 november 1989 trok *Panorama*-verslaggever William Van Laeken naar Berlijn. In *Door de Muur* bracht hij verslag uit van het grote volksfeest dat in Berlijn was losgebarsten, over het

nieuwe toerisme dat was ontstaan – de jacht op stukjes muur – en de honderdduizenden Oost-Duitsers die voor het eerst in het echt, en niet op televisie, van het Westerse consumptieparadijs konden proeven en hun verwelkomingspremie kwamen innen.

21.20 u. Drie blijvers (Canvas+)
Reportage uit het *Panorama*-archief (1990).

Voor en na de val van de Muur trokken duizenden Oost-Duitsers naar het Westen om er een nieuwe toekomst op te bouwen. In *Drie blijvers*, een reportage uit maart 1990, net voor de eerste en laatste democratische verkiezingen in de DDR, ging William Van Laeken op stap met drie mensen die wilden meewerken aan de heropbouw van hun land en dus wilden blijven.

Woensdag 4 november

21.20 u. Film: Das Leben der Anderen

Thriller van Florian Henckel von Donnersmarck. De film sleepte onder meer een Oscar, een BAFTA en een César voor de Beste Buitenlandse Film in de wacht.

Met: Martina Gedeck (Christa-Maria Sieland), Ulrich Mühe (Hauptmann Gerd Wiesler), Sebastian Koch (Georg Dreyman), Ulrich Tukur (Oberstleutnant Anton Grubitz), Thomas Thieme (Minister Bruno Hempf), e.a.
Duitsland – 2006

Oost-Duitsland, 1984. Kapitein Gerd Wiesler is een agent van de geheime politie. Minister van Cultuur Bruno Hempf vertelt Wiesler dat hij toneelschrijver Georg Dreyman van politieke ontrouw verdenkt. Maar Hempf heeft nog een ander motief om Dreyman weg te werken. Hij is verliefd op diens vrouw Christa-Maria. Wiesler krijgt de opdracht om Dreyman te bespioneren en hij plaatst afluisterapparaten in diens appartement. Zo komt hij tot de vaststelling dat Dreyman een van de weinige Oost-Duitsers is die echt gelooft in hun politieke leiders. Dat verandert echter wanneer Dreyman ontdekt dat zijn vrouw afgeperst wordt door Hempf om een seksuele relatie met hem te hebben ...

Donderdag 5 november

18.00 u. De val van de Muur in *Het journaal*

VRT Nieuws besteedt al heel het najaar ruimschoots aandacht aan de gebeurtenissen in het revolutiejaar 1989. In augustus bracht *Het journaal* al een eerste serie over de politieke en letterlijke openingen die werden gemaakt in Hongarije en waarvan duizenden Oost-Duitsers gebruikmaakten om naar de Bondsrepubliek te vluchten.

De crisis die die exodus teweegbracht – gecombineerd met protest in de DDR zelf – leidde uiteindelijk tot de val van de Muur op 9 november. Met een serie van vijf reportages blik *Het journaal* **vanaf 5 november** terug op die gebeurtenissen en er wordt ook bekeken hoe het oosten van het eengemaakte Duitsland intussen is geëvolueerd.

Een paar weken later verschuift de aandacht naar de Fluwelen Revolutie in Tsjechoslovakije, waar de communistische leiders in amper een week tijd op de knieën werden gedwongen door honderdduizenden demonstranten in het centrum van de hoofdstad Praag. *Het journaal* brengt in de tweede helft van november reportages over de situatie toen en vandaag, en dat zowel in Tsjechië als in Slovakije, dat zich enkele jaren na de Fluwelen Revolutie afsplitste.

In december 1989 ten slotte vond in Roemenië de enige gewelddadige opstand in de reeks plaats. Ceausescu en vooral zijn gevreesde geheime dienst Securitate lieten zich niet zomaar goedschiks aan de kant zetten. Er vielen meer dan duizend doden tijdens de Roemeense omwenteling en het duurde vele jaren voordat Roemenië een min of meer stabiel land werd. In de dagen voor Kerstmis focust *Het journaal* op de ontwikkelingen in Roemenië, dat intussen – net zoals de andere voormalige satellietstaten in Oost-Europa – lid werd van de Europese Unie.

20.45 u. *Koppen over de val van de Muur*

één

Koppen wijdt op donderdag 5 november een reportage aan de val van de Muur.

Vrijdag 6 november

6.00 u. *De ochtend en Vandaag over de val van de Berlijnse Muur*

De ochtend en *Vandaag* besteden al sinds de zomer aandacht aan de twintigste verjaardag van het oprollen van het IJzeren Gordijn. Vanaf vrijdag 6 november spitsen ze hun aandacht toe op de val van de Berlijnse Muur, en de volgende weken komen er nog reportages over de revoluties in Tsjechoslovakije en Roemenië.

Duitslandkenner Rik Tyrions reist (terug) naar Berlijn waar hij twintig jaar geleden de Val van de Muur van op de eerste rij meemaakte. In reportages en gesprekken en met mooie archiefklank van toen, laat hij de historische gebeurtenissen herleven: de muurspechten die het bouwsel afbraken, de Oost-Duitsers die met verbazing en euforie vrijelijk de grens overstaken, de politici die wereldgeschiedenis schreven.

Rik Tyrions heeft ook een boek geschreven over de historische gebeurtenissen van toen: *De nacht van de vrijheid*. Tyrions, wiens journalistieke carrière trouwens precies in 1989 begon, vertelt daarin met grote kennis van zaken én met vuur over wat de Muur voor de wereld betekend heeft en hoe de wereld veranderd is sinds de val ervan.

Een week na de reeks over Berlijn is het de beurt aan Praag, aan de Fluwelen Revolutie die Vaclav Havel aan de macht bracht. En rond Kerstmis volgt een reeks over Roemenië, waar dictator Ceausescu op dramatische wijze van de troon werd gestoten.

De ochtend en *Vandaag* dompelen de luisteraar onder in de sfeer van toen en tonen hoe ingrijpend Duitsland en Europa zijn veranderd sinds die historische herfstdagen van 1989.

16.00 u. **Vandaag over de val van de Berlijnse Muur**

(zie 6 november om 6.00 u.)

20.00 u. **Journalist Geert Van Istendael in Terzake**

Op vrijdag 6 november is Geert Van Istendael te gast in *Terzake*. Hij was erbij toen twintig jaar geleden de Muur viel. Van Istendael komt praten over de documentaire *Terug naar Berlijn* die hij naar aanleiding daarvan voor Canvas maakte en die wordt uitgezonden op dinsdag 10 november (zie verder).

Zaterdag 7 november

11.00 u. **Trio**

Live op de Boekenbeurs: *Het Wonder Bondsrepubliek*, twintig jaar nadat het symbool van de Koude Oorlog, de Muur die Berlijn in tweeën deelde, het begaf. De schreeuw "Wir sind das Volk" echoot na in de herinnering van wie het meemaakte. Werner Trio triologeert met twee auteurs die het van heel dichtbij meemaakten.

Willem Melching is historicus aan de Universiteit van Amsterdam en auteur van het veelgeprezen *Van het socialisme, de dingen die voorbij gaan. Een geschiedenis van de DDR* (2004). Samen met twintig Duitslandkenners schetst hij in het boek *Het Wonder Bondsrepubliek* (NieuwAmsterdam) portretten van twintig figuren die vorm hebben gegeven aan het Wonder: van Konrad Adenauer over Angela Merkel tot Peter Sloterdijk en Wolf Biermann.

Werner Trio brengt Melching samen met auteur-publicist-Bitterbrievenblogger Piet de Moor (*Schemerland. Stemmen uit Midden-Europa, Hotel Silesia. Een romance*). De Moor woonde twee jaar in Berlijn en reist al decennia door Midden- en Oost-Europa. Hij spreekt er met auteurs, historici en filosofen, immer op zoek naar het kleine en marginale dat de geschiedenis doet oplichten. Nu is De Moor net terug van een ostalgische fietstocht door de voormalige DDR.

18.10 u. **Reis langs het Ijzeren Gordijn in Vlaanderen vakantieland (4/5)**

Erika Van Tielen reist voor *Vlaanderen vakantieland* vijf weken kriskras langs de voormalige grens tussen Oost- en West-Duitsland. In *Grenzeeloos*, zoals de reportagereeks heet, beperkt ze zich niet tot Berlijn, maar trekt ze langs de grens van Priwall tot Königshofen.

Deel 4: spionage en 'Top gear avant la lettre' op de top van de Brocken en in Eisenach

De Brocken is al eeuwenlang een mysterieuze berg. Hij is niet zo hoog, maar heeft toch Alpencondities. De top is bijna het hele jaar door gehuld in een dikke mist. Goethe situeerde hier zijn beroemde Walpurgisnacht en de Stasi vond het de ideale plek om een massa afluisterapparatuur te installeren. Erika Van Tielen checkt wat er nu nog te zien is boven het wolkendek. In Eisenach maakt ze kennis met de Wartburg, de chicste auto die te vinden was in de DDR. Al moet ze toegeven dat een Trabantje dat elk ogenblik uit elkaar kan vallen, ook zijn charmes heeft.

23.35 u. **Film: Goodbye Lenin**

Tragikomische film van Wolfgang Becker. De film werd onder meer bekroond met een European Film Award voor Beste Film, Beste Scenario en Beste Acteur (Brühl).

Met: Daniel Brühl (Alex), Katrin Sass (Christiane Kerner), Maria Simon (Ariane), Chulpan Khamatova (Lara), Florian Lukas (Denis), Alexander Beyer (Rainer), Burghart Klaussner (Robert Kerner), Michael Gwisdek (Dr. Klappath) e.a.
Duitsland – 2002

Oost-Duitsland, 1989. Nadat haar zoon Alex gearresteerd wordt tijdens een protestactie tegen de overheid, krijgt de modelsocialiste Christiane een hartaanval en belandt in een coma. Tijdens haar coma valt de Berlijnse muur en tegelijk ook de hele Duitse Democratische Republiek (DDR). Wanneer Christiane ontwaakt, wil Alex koste wat het kost de teloorgang van haar geliefde DDR verborgen te houden voor zijn moeder. De kleinste shock kan immers fataal zijn. Alex doet dan ook zijn uiterste best om de DDR te reconstrueren in hun appartement. Maar het wordt steeds moeilijker om de schijn op te houden. Vooral wanneer Christiane zich sterk genoeg voelt om weer naar buiten te gaan...

Zondag 8 november

21.00 u. **De bouw van de Muur (Canvas+)**

Panorama-reportage uit 1961 van Maurice de Wilde en Fons Robberechts over de bouw van de Berlijnse Muur en de gevolgen voor de inwoners van de stad.

Maurice De Wilde en zijn cameraman Fons Robberechts trokken in de zomer van 1961 naar Berlijn, toen de Muur nog in volle opbouw was. We zien bouwvakkers aan het werk en zijn getuige van de grimmige sfeer, de vertwijfeling van de Berlijnse burgers en schrijnende taferelen aan de controleposten en grensovergangen. Op straat wordt gediscussieerd over de pro's en contra's van de Muur. In een vluchtelingenkamp vertellen mensen waarom ze naar West-Berlijn zijn gevlucht. *De bouw van de Muur* is een aangrijpend en emotioneel portret van een stad in schok, van mensen die niet goed begrijpen wat hen overkomt en van de een op andere dag ontdekken dat ze hun familie en vrienden aan de andere kant niet meer kunnen bezoeken, van mensen die het toch nog proberen, soms met succes, maar toen ook al met de dood tot gevolg.

Maandag 9 november

9.00 u. **Interviews met ooggetuigen in *De Madammen* op Radio 2**

Radio 2 grijpt de herdenking van de val van de Muur aan als een gelegenheid om een reeks portretten te brengen van Vlamingen die historische gebeurtenissen vanop de eerste rij hebben meegemaakt, zoals de vlucht uit Congo in 1960, 9/11 en de grote tsunami in de Indische Oceaan in 2004.

De reeks begint met een reportage met Lieve Pillen, die al jaren in Berlijn woont en de val van de Muur van dichtbij meemaakte. Op een tandem fietst reporter Peggy Roelands samen met Lieve langs de plaatsen van de Muur die voor haar een bijzondere betekenis hebben. Voor de val fietste ze altijd langs de Muur naar het werk, omdat er daar geen stoplichten waren en weinig verkeer was. Nu is de plek waar de Muur vroeger stond aangeduid met een strook dubbele kasseistenen op het voetpad.

De eerste keer dat de val van de Muur echt concreet werd voor Lieve, was toen ze een paar dagen na de val een gat zag dat door souvenirjagers in de Muur was gekapt. Ze twijfelde even, maar is toch door het gat naar Oost-Berlijn gefietst, voor het eerst zonder politiecontroles. Net voor de val van de Muur is Lieves eerste kindje trouwens geboren. Ze heeft toen in het groot 'Finn is born' op de Muur geschreven en de foto daarvan als geboortekaartje naar vrienden en familie gestuurd.

13.00 u. *Stories: Een Vlaamse in Berlijn*

Lieve Pillen kwam toevallig in Berlijn terecht. Het was nog midden jaren '80. De Koude Oorlog woedde nog, de Muur stond nog recht, maar in Berlijn woonde de liefde van haar leven. Toen hun zoontje geboren werd, schreef ze in grote letters zijn naam op de Muur. En zo werd de Muur ook een beetje haar muur.

17.00 u. *Babel*

En ook *Babel* haalt de Berlijnse muur opnieuw neer. Op 9 november zal er volop aandacht zijn voor de gebeurtenissen van twintig jaar geleden.

In de dagen voorafgaand aan 9 november presenteert Johan De Boose de Nederlandse vertaling van de alom geprezen roman *Der Turm* van Uwe Tellkamp die eind oktober als *De toren* bij de Arbeiderspers verschijnt. Uwe Tellkamp laat zijn lezers in de roman kennis maken met de bewoners van een oude, vervallen villawijk in Dresden, tijdens de laatste zeven jaar van de dictatuur. Zij behoren tot een groep waarvoor eigenlijk geen plaats was in het socialisme: de burgerlijke intellectuelen

Der Turm was de langverwachte roman over de Wende en werd bekroond met de prestigieuze Deutscher Buchpreis.

18.05 u. *Karrewiet*

Karrewiet brengt verslag uit van de activiteiten rond de twintigste verjaardag van de val van de Muur.

20.00 u. *Het voormalige Oostblok in Terzake*

Terzake stuurde Jasmin Dielens naar het voormalige Oostblok. Zij ging de sfeer opsnuiven in Hongarije, Tsjechië, Roemenië en Oekraïne. Hoe is het leven daar in de voorbije twintig jaar veranderd? De reportages zijn te zien in *Terzake* van maandag 9 tot vrijdag 13 november (niet op woensdag).

23.05 u. **Robert Fisk in *Phara***

Phara de Aguirre en Lieven Van Gils hebben op 9 november Robert Fisk te gast. Fisk, een internationaal gerenommeerde Britse journalist, is op uitnodiging van het Vlaams Vredesinstituut in ons land om de herdenking van de Wapenstilstand bij te wonen als eregast, maar hij maakt ook graag tijd voor een goed gesprek in *Phara*.

Dinsdag 10 november

13.00 u. **Stories: Kameraad van de Muur**

Louis Van Geyt is communist en oud-voorzitter van de ooit zo sterke Kommunistische Partij van België. In november 1989 keek hij met lede ogen naar de rechtstreekse verslaggeving over Berlijn. De Muur brokkelde af, om even later helemaal te vallen. "De KPB was ooit erg Moskougetrouw", zegt kameraad Louis. "Sindsdien is het roeien tegen de stroom in!" Voor de jonge generatie communisten is het dat nog meer. Internet, netwerking, Facebook ... Louis fronst de wenkbrauwen maar kijkt minzaam toe. Want een communist is per definitie een partizaan van de vooruitgang.

Een thema-avond op Canvas

Op dinsdag 10 november wijdt Canvas een thema-avond aan de twintigste verjaardag van de val van de Muur (op 9 november 1989). Eerst is er de documentaire *Busting the Wall* over de geschiedenis van de Muur. Daarna volgt *Terug naar Berlijn*, een documentaire waarin Geert van Istendael twintig jaar na de feiten terugkeert naar Berlijn om er te onderzoeken hoe de stad in die twintig jaar is veranderd en hoe de inwoners nu aankijken tegen de gebeurtenissen van toen. En *The Night the wall came down* geeft het relaas van de gebeurtenissen op die memorabele 9 november 1989.

20.40 u. **Busting the Berlin Wall**

De documentaire *Busting the Berlin Wall* vertelt de geschiedenis van de Muur, van de oprichting in 1961 tot de val in 1989. In de 28 jaar daartussen verdeelde de Muur de stad Berlijn en het Duitse volk als een symbool van repressie en dictatuur. Van een simpele prikkeldraad groeide de versperring uit tot een monsterachtig bouwwerk van twee miljoen ton beton en 700.000 ton staal, versterkt met tankgrachten en boobytraps en bewaakt door scherpshutters en bloeddorstige honden. Toch lieten vele DDR-burgers zich daardoor niet afschrikken. Ze probeerden op alle mogelijke manieren en op gevaar van hun leven te ontsnappen; door tunnels te graven, door zich te verstoppen in de koffer van een auto of zelfs door in een heteluchtballon over de Muur te vliegen.

De documentaire toont aan de hand van computeranimatie hoe de Muur gebouwd werd en bevat ook archiefbeelden, propagandafilms, privéfilms, reconstructies van de meest gedurfde ontsnappingspogingen en interviews met vroegere bewakers, bouwingenieurs, politici, spionnen en vluchtelingen. Het eerste deel focust op de bouw van de Muur, de wanhoop van verscheurde families, de eerste vluchtpogingen en de hoogdagen van de internationale spionage in die jaren. Het tweede deel reconstrueert een aantal gewaagde ontsnappingen en toont hoe de druk op de Muur uiteindelijk letterlijk en figuurlijk zo groot werd dat hij het begaf.

22.25 u. **Terug naar Berlijn**

In *Terug naar Berlijn* keert Geert Van Istendael – die destijds als journalist de val van de Muur heeft meegemaakt – terug naar de nu eengemaakte Duitse hoofdstad. Hij zoekt er mensen op wier leven ten goede of ten kwade veranderd is door de verdwijning van de Muur en de hereniging van de stad, de natie en het volk.

Geert van Istendael trok op 8 november 1989 naar Berlijn om voor de toenmalige BRT een congres te verslaan van de zieltogende SED, de Oost-Duitse Communistische Partij. Dat er iets moest en ging veranderen in de DDR was toen al weken duidelijk voor iedereen. Maar tot ieders en ook tot Geerts eigen verbazing viel amper 24 uur na zijn aankomst de Muur en werd hij een geprivilegieerd getuige van een van de belangrijkste gebeurtenissen in Europa sinds de Tweede Wereldoorlog. In die nacht van 9 op 10 november trokken Oost-Duitsers massaal de grens over, de eerste stukken muur sneuvelde en toen begon een groot feest dat enkele dagen duurde.

Twintig jaar later keert Geert van Istendael terug naar de plekken waar hij als journalist het gebeuren meemaakte. Hij probeert te begrijpen wat er toen gebeurde en gaat op zoek naar de sporen van de Muur, niet alleen fysiek maar vooral in de hoofden van de Oost-Berlijners ('die Mauer im Kopf'). Hij verkent de stad en spreekt met mensen die er destijds bij waren, slachtoffers van het DDR-regime en anderen voor wie het na de *Wende* nooit meer echt goed is gekomen, mensen die met enige weemoed terugkijken naar de periode voor 1989 (al waren ze toen nog maar net geboren), bekende figuren maar ook heel gewone mensen die in '89 hun eerste tv-optreden deden op de BRT. Met hen bekijken de makers de beelden van toen opnieuw.

Amper een jaar na de val van de Muur, werden Oost- en West-Duitsland herenigd. Maar helemaal verzoend zijn ze na twintig jaar nog niet, stelt Geert van Istendael vast. De meningen over de vraag of de DDR vroeger een misdadige staat was, staan scherp tegenover elkaar. Het Oosten heeft een zware prijs betaald voor de hereniging. De economie stuikte na 1989 in elkaar en twee miljoen Oost-Duitsers zijn sindsdien naar het Westen getrokken om werk te zoeken. In het Oosten is de werkloosheid nog steeds hoog en de heimwee naar de volledige werkgelegenheid in de DDR lijkt groter dan ooit.

Terug naar Berlijn is een reportage van Geert van Istendael, Jan Ouvry, Filip Lenaerts en Diederik Demuyck.

00.00 u. **Virus: The night the wall came down. Schabowski's note**

Niemand had het gepland. Integendeel, het was eerder door een toeval dat de Berlijnse Muur werd neergehaald. Günther Schabowski, toenmalig lid en woordvoerder van het Oost-Duitse Politbüro, kreeg die dag een briefje toegestopt van staatsleider Egon Krenz. Zonder het te openen nam hij het 's avonds mee naar een persconferentie. Toen een Italiaanse journalist een vraag stelde over de nieuwe reisregeling tussen Oost en West, begon Schabowski het briefje live voor te lezen. Tot ieders verbazing bleek dat de grenzen geopend zouden worden. Het nieuws verspreidde zich razendsnel over de hele wereld, terwijl de inwoners van Oost- en West-Berlijn de daad bij het woord voegden en de muur eigenhandig begonnen af te breken. De documentaire *The night the wall came down. Schabowski's note* vertelt de kroniek van de gebeurtenissen aan de hand van archiefbeelden en interviews met de politieke adviseurs van de toenmalige Europese leiders en met NBC-journalist Tom Brokaw. Maar de film laat voor het eerst ook de man aan het

woord die de beruchte nota schreef en natuurlijk ook Schabowski zelf, die niet wist wat hij las, die dag op de persconferentie.

Zaterdag 14 november

18.10 u. Reis langs het Ijzeren Gordijn in Vlaanderen vakantieland (5/5)

één

Erika Van Tielen reist voor *Vlaanderen vakantieland* vijf weken kriskras langs de voormalige grens tussen Oost- en West-Duitsland. In *Grenzeloos*, zoals de reportagereeks heet, beperkt ze zich niet tot Berlijn, maar trekt ze langs de grens van Priwall tot Königshofen.

Deel 5: kunst en kitsch in het Skulpturen- en Fernwehpark en het heilzame water van Königshofen

Point Alpha in Geisa was tijdens de Koude Oorlog een Amerikaanse basis aan de Duitse binnengrens. De Amerikanen hielden van daaruit de Russen in het oog, want ze dachten dat als er een ooit een Derde Wereldoorlog zou uitbreken, het daar zou gebeuren. Erika Van Tielen bezoekt ook het Skulpturenpark van Herbert Fell, een park vol kunstwerken dat hij samen met schoolkinderen uit het oosten én het westen maakte. Klaus Beer is dan weer de bedenker van het Fernwehpark in Hof, vlakbij de grens met Tsjechië. De man verzamelt naamborden van over de hele wereld en wil zo een vredesboodschap uitdragen. Fernweh betekent immers het omgekeerde van heimwee: verlangen of wegdromen naar verre oorden. Tussen alle grensgevallen door maakt Erika ten slotte tijd voor een duik in de Heilwassersee van de Frankenthaler in Bad Königshofen, een zwembad met een heilzame werking.

Achtergrond en persoonlijke verhalen op deredactie.be

De nieuwssite www.deredactie.be publiceert in de periode rond de twintigste verjaardag van de val van de Muur heel wat archiefmateriaal (in beeld en klank) en tal van achtergrondstukken en persoonlijke verhalen van de VRT-journalisten die de revoluties live hebben ervaren.

DE
REDACTIE.BE

Voor meer informatie:

Anne Stroobants
Netwoordvoerder VRT Nieuws,
Canvas en Radio 1
02 741 51 63
anne.stroobants@vrt.be

Petra Van San
Netwoordvoerder Ketnet, Klara en
Radio 2
02 741 58 88
petra.vansan@vrt.be

Lesley Hernalsteen
Stafmedewerker communicatie Eén
02 741 58 45
lesley.hernalsteen@vrt.be

VRT Communicatie - Kamer 9L48, 1043 Brussel - tel. 02 741 35 66 - e-mail: pers@vrt.be